

УДК 396.21

Ірина Мазіпчук
(м. Львів)

ОБРАЗ ЖІНКИ В РОЗВАЖАЛЬНИХ ТЕЛЕПРОГРАМАХ НА КАНАЛАХ «1+1» ТА «НОВИЙ КАНАЛ»

У статті проведено аналіз формування і розповсюдження засобами масової інформації (ЗМІ) на телеекранах стереотипів поведінки жінок, що пропагують гендерну нерівність, задекларовано порушення прав жінок на прикладах двох телепрограм «Хто зверху?» та «Міняю жінку» на телеканалах «Новий канал» та «1+1» відповідно. Обґрунтовано напрями роботи ЗМІ для досягнення соціальної рівності між жінками та чоловіками.

Ключові слова: телебачення, гендерна нерівність, жінка на телеекранах, порушення прав жінок, стереотипи гендерної нерівності.

Вступ. Очевидним є факт, що сучасне телебачення відіграє важливу роль у формуванні світоглядів своїх глядачів та здатне значною мірою впливати на їх думки. Це твердження повною мірою стосується формування суспільної думки щодо існуючих стереотипів, які відображають зміст гендерної проблеми.

Жінка на телебаченні, як і чоловік, з'являється так само часто і, на перший погляд, відіграє чи не найважливішу роль у популярних тепер на телебаченні розважальних передачах.

Вважається, що основна роль жінки на телеекрані – це гарно виглядати. Ніхто не здивується, якщо вона дасть неправильну відповідь на те чи інше запитання. Чимало глядачів вважає цю помилку нормою і сприймає її з усмішкою на вустах. Чоловіка вважають в інтелектуальних програмах розумнішим і кмітливішим. Суспільство сприймає в ролі розумного лише чоловіка, а в ролі красивої – жінку. Та хіба жінка не може бути і розумною, і красивою водночас? Саме тому важливо звернути увагу на те, як телебачення висвітлює цю проблематику.

Роль жінки в суспільстві часто стає бурхливою темою для дискусій. Висвітлення цієї проблеми в ЗМІ досліджували Анастасія

Волобуєва [1], Мирослав Ліскович [3], Валентина Передирій [7], Наталія Сидоренко [7], Світлана Сауляк [3] та інші. У цих працях мовилося про стереотипи гендерної проблеми в історії України, в традиціях держави, але в них не відображено зміст проблеми з точки зору можливого її вирішення або поглиблення завдяки формуванню стереотипів у найбільш поширених популярних телепередачах, які розраховані на глядачів, зазвичай, не схильних до самостійного аналізу та формування власної думки.

Метою статті є оцінка гендерної проблеми на телебаченні, як одного з найнефективніших ЗМІ, та з'ясування ролі жінки в реаліті-шоу та ігровому телепроекті «Міняю жінку» («1+1») та «Хто зверху?» («Новий канал»).

Виклад теми. Розважально-інтелектуальна програма «Хто зверху?» виходить із 2012 року на «Новому каналі». Її зміст полягає в тому, що дві команди: чоловіча та жіноча, мусять пройти кілька випробувань, змінюючи ролі, а також у проведенні бліц-опитувань та участі в конкурсах. Наприкінці програми визначається, хто переміг (жінки чи чоловіки). За кілька років виходу телепрограми в ефір, вислови ведучих, на перший погляд гумористичні та жартівливі, були глузливими та часом образливими, зміст яких, підсвідомо, протягом значного періоду часу, формував невинуваті стереотипи ставлення до жінок, а саме:

– показують жінку в ролі секс-іграшки чи хатньої робітниці (в бліц-опитуваннях запитання на ці теми звучать досить часто). Наприклад, в ефірі за 11.11.2014 було запитання: *яку жінку чоловіки вважають сексуальнішою: в міні-спідниці чи у вузьких джинсах?* [9], 09.09.2015 звучало запитання: *кого обере чоловік: успішну жінку чи хатню робітницю?* [10];

– жінок одягають у відвертий одяг, наприклад, у нижню білизну (ефір за 11.11.2014): *чоловіки мусили вгадати назву бюстгальтерів, які були на жінках* [9]; 09.01.2016: *жінки у спідньому вдягають весільні сукні та панчохи на швидкість* [12];

– висміюють будь-які спроби виконати «чоловічу» роботу (коли дівчата обмінюються ролями з хлопцями), наприклад, в ефірі 09.09.2015 Сергій Притула некоректно висловився про дівчат перед конкурсом: *«Що роблять жінки, ну, максимум там народять», «Завжди приємно дивитися, як жінка щось робить, а корисне, це коли результат її роботи принесе хоч комусь допомогу»* [10]; В ефірі 30.09.2015 Сергій Притула прокоментував роботу ді-

вчат вже після конкурсу: *«Я тільки що офігів, тому що більшого бардака в жіночих головах я ще не бачив. Це просто істерика. Це просто можна вальнутись головою і не встати»* [11];

– принижують жінок, порівнюючи їх із меблями чи тваринами. В ефірі 07.10.2014 ведучий Олександр Педан некоректно звернувся до команди дівчат: *«Тумбочки, поставили піраміду. Дівчата, не будьте тумбочками, поставте піраміду»* [8].

Ідея телепроєкту цікава – показати, що жінка може виконати «чоловічу» роботу, так само як чоловік «жіночу», показати, що статі розуміють одна одну. Та попри це, можна стверджувати, що сценаристи програми та самі ведучі ображають жінок своїми недоречними (зневажливими) жартами та порівняннями. Така поведінка зумовлює до пропаганди порушення гендерних прав жінок.

Телепрограма «Міняю жінку» на «1+1» – документальне реаліті-шоу, де дві жінки обмінюються на тиждень своїми сім'ями, житлом та оточенням. Основна мета шоу – зафільмувати серію з контрастними родинами, які мають різні погляди на життя та виховання дітей. Продюсери програми запевняють: *«У нас є завдання поміняти людей із різними світоглядами й дати їм змогу оцінити свою та іншу родину, обмінятися враженнями, думками»* [2]. Тобто, на думку творців програми, такі експерименти допоможуть виправити недоліки в стосунках та зробити сім'ю міцнішою. Хто з продюсерів взяв на себе відповідальність визначати сімейні цінності та образ ідеальної сім'ї? Зіставляючи між собою дві різні родини в цій телевізійній програмі, творці програми порушують права жінок, а саме:

– осуджують ділових чи дуже зайнятих жінок, адже програма створює стереотип, що жінка повинна бути лише матір'ю та домогосподаркою (ефір за 4.11.2015: *в сім'ї італійців мати багато приділяла уваги своєму бізнесу – школі танців, тому малечу часто брала з собою на роботу*). Подача ситуації в такому світлі створює стереотип жінки, яка не піклується про своїх дітей [6];

– жінка повинна лише готувати, прибирати, виховувати дітей, часто у сюжетах на цьому акцентується увага, наприклад, ефір за 26.11.2013 [4] чи за 17.09.2015 [5];

Таким чином, телепрограма «Міняю жінку» порушує гендерні права жінок, використовуючи її лише для образу матері та хатньої робітниці.

ЗМІ часто висвітлюють життєві ситуації, у яких жінка майже завжди є винною, наприклад, у ДТП; не може бути розумнішою за чоловіка; повинна, а не може, займатись хатніми справами та вихованням дітей. Медійники створили образ жінки, яка не може займати керівні посади, бо не має достатньо для цього знань, або ж яка і не повинна чимось займатись, окрім домашньої роботи та дітей. Тобто розвиток жінки в інтелектуальній чи в будь-якій іншій галузі гальмується через сталі стереотипи.

Для спростування міфу, сформованого чоловічим шовінізмом, у результаті якого жінки в Україні не можуть на сто відсотків реалізувати свої потенційні можливості в житті, нижче наведено такі статистичні дані [3], відображені в таблиці.

Таблиця

Розподіл деяких статистичних показників між чоловічим і жіночим населенням України

Показник	Стать	
	Чоловіча	Жіноча
Відсоток від населення	46%	54%
Рівень смертності	295 на 1000 осіб	114 на 1000 осіб
Очікувана тривалість життя	66 років	76 років
Наявність вищої освіти	74%	85%
Технічні працівники	37%	63%
Займають керівні посади	89%	19%
Середній заробіток за годину	18,73 гривні	15,14 гривень
Середній шлюбний вік	26-27 років	24-25 років
Подають на розлучення	46%	80%
Створюють ДТП	65%	35%
Не курять	38%	83%

Ці статистичні дані дозволяють спростувати стереотипи, які створили медійники у своїх програмах протягом багатьох років.

Висновки. Висвітлення у ЗМІ вище наведених даних, спростовує міфи щодо «неповноцінності» жінок, а телепрограми, аналогічні проаналізованим у статті, повинні у своїх завданнях та конкурсах надавати справжні факти, а не ґрунтуватись на соціологічних опитуваннях користувачів Facebook. Інформація, підтверджена такими фактами, не створюватиме зайвих стереотипів і унеможливить пропаганду гендерної нерівності. Також неприпус-

тимою є пропаганда гендерної нерівності, завуальованою гумором та жартами.

Саме медійники, зокрема, телебачення, повинні сприяти об'єктивному висвітленню образу жінки, яке б не поглиблювало проблему гендерної нерівності в Україні, дотримуючись таких рекомендацій:

- не створювати образ виключно хатньої робітниці;
- показувати успішних жінок, які займаються суспільно корисною роботою, у той час, коли чоловіки можуть доглядати дітей;
- не висвітлювати кулінарію як суто жіночу справу;
- не висміювати жінок, коли ті виконують «чоловічу» роботу;
- не показувати жінок у ролі секс-іграшок;
- не зловживати завуальованими жартами щодо жінок.

Література

1. Волобуєва А. М. Сучасна жіноча преса в Україні : покажчик / А. М. Волобуєва, Н. М. Сидоренко. – Київ : Дослідницький центр історії української преси, 1998. – 76 с.
2. Данькова Н. Творці реаліті «Міняю жінку»: «В нас немає завдання створити конфлікт» [Електронний ресурс] / Наталія Данькова. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/rinok/2013-04-18/80935>.
3. Ліскович М. Жінки проти чоловіків : хто кого? Інфографіка [Електронний ресурс] / Мирослав Ліскович, Світлана Сауляк. – Режим доступу : http://www.ukrinform.ua/rubric-infografika/1877087-ginki_proti_cholovikiv_ho_kogo_infografika_2087675.html.
4. Міняю жінку : <http://www.1plus1.ua/video/minyayu-zhinku-8-vipusk-6-odesa-vatutine.html> (26.11.13).
5. Міняю жінку : <http://www.1plus1.ua/video/minyayu-zhinku-10-vipusk-3-ukrayino-gruzinskiy-obmin.html> (17.09.15).
6. Міняю жінку : <http://www.1plus1.ua/video/minyayu-zhinku-10-vipusk-9-ukrayino-italiyskiy-obmin.html> (04.11.15).
7. Передирій В. А. Жіноча доля на тлі доби: Літопис жіночого руху у світлі українських видань / В. А. Передирій, Н. М. Сидоренко, Т. В. Старченко. – Київ : Дослід. центр історії укр. преси, 1998. – 120 с.
8. Хто зверху? : <http://zverhu.novy.tv/ua/episode/vipusk-1-final-cha-primida-budet-vyshe-hto-zverhu-tretij-sezon/> (07.10.14).
9. Хто зверху? : <http://zverhu.novy.tv/ua/episode/vipusk-11-raund-5-obmin-rolyami-visim-seksualnih-druziv-prituli-hto-zverhu-tretij-sezon/> (11.11.14).
10. Хто зверху? : <http://zverhu.novy.tv/ua/episode/vipusk-3-raund-5-obmin-rolyami-yak-shvidko-upakuvati-velosiped-hto-zverhu-chetvertij-sezon/> (09.09.15).

11. Хто зверху? : <http://zverhu.novy.tv/ru/episode/naykrashhe-perevirka-varnavi-ta-yiyi-komandi-na-prostoroviy-kretinizm-hto-zverhu-sezon-4/> (30.09.15).

12. Хто зверху? : <http://zverhu.novy.tv/ru/episode/naykrashhe-astafyeva-ta-skichko-gotuyutsya-do-vesillya-hto-zverhu-sezon-4/> (09.01.16).

Mazipchuk Iryna

WOMEN AS SHOWN IN ENTERTAINMENT PROGRAMS ON TV CHANNELS «I+I» AND «NOVIY KANAL»

The article analyses how TV channels «I+I» and «Noviy Kanal» in their shows «I Swap My Wife?» and «Who's on Top» respectively, spread sexist stereotypes about women's behavior and how they peddle gender inequality. It also provides the guiding principles for media to serve the purpose of achieving the social equality between men and women.

The article describes the most obscene violations of rights of women and norms of gender equality during airing of the above-mentioned shows where women, for example, are used only as sex toys or as housewives. The shows also draw unfair comparisons about women based on unjust assumptions.

The reader will learn about the difference in the number of man and women who hold higher education degrees, cause traffic accidents, receive average wage per hour and other statistics.

The article strongly suggests that it is the role of media and TV outlets in particular to mend the gender inequality in Ukraine and not aggravate it.

In the conclusion, the article offers some of the ways to resolve this problem. Most importantly, the TV must bring the true picture backed by facts and objective statistical data, not by poll surveys carried out in social networks. It cannot adhere to propaganda of gender inequality masked as humor and jokes and it should refrain from making unnecessary stereotypes. These principles will help the scriptwriters and authors of the popular Ukrainian shows to debunk the myths about inferiority of women.

Key words: *gender inequality, women on TV, violation of rights of women, stereotypes about gender inequality in media.*